

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 378.147:004

DOI: 10.12958/2227-2747-2024-2(186)-94-104

Шама Ірина Петрівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

irinoshka2014@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8354-0728>

Для цитування: Шама І. П. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців в умовах цифровізації освітнього середовища університету. *Освіта та педагогічна наука*. 2024. № 2 (186). С. 94–104. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2\(186\)-94-104](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2(186)-94-104).

References (стандарт APA): Shama, I. (2024). Formuvannia indyvidualnoho styliu profesiinoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv v umovakh tsyfrovizatsii osvithnoho seredovyshcha universytetu [The Formation of an Individual Style of Professional Activity of Future Specialists in the Conditions of Digitalization of the University Educational Environment]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2 (186), 94–104. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2\(186\)-94-104](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2(186)-94-104) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Сучасне освітнє середовище в університеті має бути спрямоване на створення умов, що забезпечують формування майбутніми фахівцями образу свого «Я», суб'єктного ставлення до професійного та соціального становлення й саморозвитку, власного стилю професійної діяльності. Формування індивідуального стилю професійної діяльності відбувається в складних умовах професіоналізації на етапі навчання в закладах вищої освіти, що пов'язано з вибором майбутньої професії з урахуванням особистісних можливостей та здібностей, престижності та конкурентоспроможності конкретної сфери трудової діяль-

ності, усвідомленням себе як професіонала, розвитком своєї особистості засобами професії.

Розширення можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, доступність інтернету для широких верств населення, включеність сучасної молоді як цифрового покоління в різні форми інтернет-комунікації (працевлаштування, навчання, дозвілля) зумовлюють особливу увагу до цифровізації освіти загалом та вищої освіти зокрема.

У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2021) відзначено, що «цифровізацію сфери освіти необхідно здійснювати на основі досягнень науково-технічно-го прогресу та психолого-педагогічної науки, реалізації в освітніх системах парадигм людиноцентризму і рівного доступу до якісної освіти, принципів відкритої освіти, широкого застосування в освіті сучасних цифрових технологій, поглиблення співпраці освітніх закладів, наукових установ і компаній ІТ-сфери у забезпеченні якісної освіти» (Національна доповідь, 2021, с. 133). Відповідно, цифровізація вищої освіти впливає на всі аспекти становлення та розвитку професіоналізму майбутніх фахівців, зокрема й на формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень.

Проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців розглядаються в широкому міждисциплінарному контексті на основі досліджень щодо психології індивідуальності (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, О. Сергєєнкова, О. Хохліна та ін.), індивідуального стилю професійної діяльності (Є. Климов, В. Толочек, В. Шадриков та ін.).

У колективній монографії «Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій в умовах мережевого суспільства» (2019) висвітлено психологічні засади становлення індивідуальності, індивідуальність у професійній діяльності, індивідуальність у професійно-трудовай підготовці фахівців, індивідуальність в умовах онтогенетичного розвитку, життєвої та політико-економічної кризи (Індивідуальність, 2019). У монографії О. Сергєєнкової представлено теоретичні та практичні аспекти формування професійної індивідуальності фахівця освітньої сфери (Сергєєнкова, 2011).

Дослідження Л. Андрюшук, Т. Бугаєнко, І. Вохмяніної, В. Євтушенко, З. Мірошник, О. Лавнікова, Н. Пеньковської, Т. Пісної, В. Поліщук, О. Прохорової, Н. Саприкіної, О. Худенко, І. Цар, І. Шами та ін. присвячено теоретико-методичним аспектам формування індивідуального стилю професійної діяльності фахівців різного профілю. Сутність і зміст аналізованого феномену, його структуру й механізми формування, відповідні педагогічні умови розглядають О. Лаврентьєва та О. Крупський. Науковці наголошують, що такий стиль має процесуальність, особистісну своєрідність, продуктивність, розвивальний, коригувальний та адаптивний потенціал, умотивованість у виявленні й розвитку стилю (Лаврентьєва, Крупський, 2022). Основні психолого-педагогічні чинники формування індивідуального стилю професійної діяльності, методу його поетапного формування, способи діагностування за змістовими, динамічними та результативними характеристиками розглядає Т. Бугаєнко (Бугаєнко, 2018).

Особливості цифровізації вищої освіти в сучасних соціокультурних умовах репрезентовано в наукових розвідках В. Бикова, Р. Гуревича, М. Кадемія, Н. Опушко, Т. Ільницької та ін. Стан, проблеми та перспективи цифровізації освіти в Україні представлено в науково-аналітичній доповіді, підготовленій за редакцією В. Кременя (Науково-методичне забезпечення, 2022). У контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності в умовах цифровізації заслуговують на увагу дослідження, пов'язані із реалізацією індивідуальної освітньої траєкторії (Т. Волошина, В. Корольчук, В. Литвин, Т. Саяпіна, Є. Сидорук, Г. Шевчук та ін.).

Мета статті полягає у визначенні сутності індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців, напрямів його формування в умовах цифровізації вищої освіти.

Методологія та методи дослідження.

Дослідження базувалось на наукових положеннях компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного методологічних підходів. Використано методи аналізу наукової літератури, систематизації, узагальнення.

Виклад основного матеріалу.

Дослідження проблем формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців має враховувати наукові позиції щодо психології індивідуальності (О. Сергеєнкова, О. Хохліна та ін.), стилю особистості (Г. Олпорт), стилю життя особистості (А. Адлер), індивідуального стилю діяльності (Б. Вяткін, Є. Їльїн, Є. Климов, В. Мерлін та ін.), індивідуального стилю професійної діяльності (Є. Климов, В. Толочек, В. Шадриков та ін.).

У дослідженні О. Хохліної індивідуальність розглядається як «відносно автономна біосоціальна система, в якій представлена багатомірність проявів людини на різних рівнях її організації відповідно до усіх факторів її індивідуального становлення. Вона проявляє себе у різноманітті індивідуальних особливостей прояву та функціонування окремих складових психофізичного розвитку та її становлення, а інтегрально – в індивідуальному стилі життєдіяльності загалом та стилі конкретних форм активності людини – діяльності, спілкування, поведінки» (Індивідуальність, 2019, с. 13). Відзначимо такі позиції дослідниці: «вихідним моментом у дослідженні індивідуальності вважають унікальність, індивідуальну своєрідність як неповторне сполучення всіх ознак, що відрізняють одну людину від іншої. Індивідуальність у всій багатогранності її проявів сьогодні є однією з ключових напрямів теоретичних і прикладних досліджень у психології»; «становлення індивідуального стилю відбувається на основі способів, яким особа віддає перевагу в процесі виконання трудових завдань. Індивідуальний

спосіб діяльності розглядається передусім як певна послідовність виконання трудових дій та особливості їх здійснення» (Індивідуальність, 2019, с. 30, 50).

О. Сергеєнкова відзначає, що «сутність індивідуальності складає самотність особистості, якою забезпечується постійність її взаємовідносин із зовнішнім світом. Індивідуальність людини відрізняє її неповторність, яка пов'язана зі способом буття в якості самостійного суб'єкта діяльності» (Сergeєнкова, 2011, с. 19). Важливим є зауваження дослідниці про те, що «в якості індивідуальності людина володіє здібністю до саморегулювання, саморозвитку, самовдосконалення» (Сergeєнкова, 2011, с. 23). У контексті проблем професійної діяльності пропонується поняття «професійна індивідуальність», яка пов'язана з усвідомленням студентами завдання формувати себе як професіонала (Сergeєнкова, 2011, с. 43).

У розвідці О. Сергеєнкової представлено напрями, що характеризують змістовне наповнення формування професійної індивідуальності: з психолого-педагогічного погляду – ефективна організація навчально-професійної діяльності в закладі вищої освіти створює оптимальні умови для виявлення природного і психологічного потенціалу в оволодінні студентами майбутньою професією; із соціального – цілеспрямований вплив соціально-економічних чинників слугує стимулом усвідомленого сприйняття студентами вимог відповідної професії та приміряння на себе її функцій у суспільстві; з психологічного – вирішення індивідуальних проблем шляхом вибору студентами особистісно зорієнтованих стратегій професійного саморозвитку (Сergeєнкова, 2011, с. 71–72).

У дослідженнях вітчизняних науковців представлено змістові та функційні характеристики *індивідуального стилю професійної діяльності фахівців різного профілю*. Так, означена проблема щодо вчителів розгляда-

ється в наукових працях таких дослідників, як Л. Андрощук, Т. Бугаєнко, І. Вохмяніна, З. Мірошник, Н. Саприкіна, О. Худенко, І. Цар, І. Шама, викладачів ЗВО – Т. Пісна, О. Прохорова, соціальних педагогів – В. Поліщук, психологів – Н. Пеньковська, перекладачів – О. Лавніков, поліцейських – В. Євтушенко. Індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх учителів визначено як «інтегральне особистісне утворення, що визначає індивідуальну стратегію й тактику організації педагогічної діяльності й забезпечує продуктивність й оптимальну реалізацію завдань професійної діяльності» (Шама, 2018, с. 15).

На основі аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури Т. Бугаєнко відзначає, що у вузькому розумінні індивідуальний стиль професійної діяльності – це «обумовлена типологічними особливостями стійка система способів здійснення даної діяльності, що складається в людини, яка прагне до найкращого»; у широкому розумінні – «індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, до яких свідомо або стихійно приходить людина з метою найкращого врівноважування своєї (типологічно зумовленої) індивідуальності з предметними, зовнішніми умовами діяльності» (Бугаєнко, 2018, с. 11). Відповідно, його функціями визначено – системоутворювальну, смислоутворювальну, інструментальну та компенсаторну.

Узагальнювальні позиції щодо індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців загалом представлено в науковій розвідці О. Лаврентьєвої та О. Крупського, які такий стиль потлумачують як комплексне особистісне новоутворення, «яке охоплює сталу систему методів і методик роботи та визначає певну стратегію поведінки в трудовій діяльності», сукупність «прийомів та способів діяльності, зумовлених певними особистісними властивостями, і таких, що склалися в суб'єкта як

засіб пристосування до об'єктивних вимог» (Лаврентьєва, Крупський, 2022, с. 41, 46). Слушним є зауваження науковців про те, що «кожен суб'єкт суспільного виробництва розрізняється за професійним спрямуванням, підходами у виборі завдань усередині професії, характером мотивації до діяльності, комбінаціями методів роботи, прийомами досягнення продуктивності й ефективності, траєкторією руху до професійної компетентності, різним ступенем підготовленості, працездатності, мірою професійної спрямованості тощо. Про наявність індивідуального стилю діяльності у професії слід варто зазначити лише тоді, коли вияв визначених рис і якостей набуває стійкого характеру» (Лаврентьєва, Крупський, 2022, с. 42). При цьому важливим є те, що «стиль професійної діяльності є водночас фактором і наслідком індивідуального професійного розвитку індивіда, коли в процесі набуття професійного досвіду відбувається інтеграція вроджених властивостей нервової системи, набутих інтелектуальних, емоційних, поведінкових якостей та формуються відмітні риси й індивідуальні здібності людини, що забезпечують її ефективність і продуктивність у досягненні результатів (Лаврентьєва, Крупський, 2022, с. 41).

У процесі становлення індивідуального стилю професійної діяльності доцільно враховувати індивідуально-психологічні особливості майбутніх фахівців, запроваджувати засоби комплексної диференціації з метою розвитку адекватної самооцінки та настанов у виконанні трудових дій, цілеспрямовано формувати систему раціональних трудових прийомів, створювати на заняттях позитивний мікроклімат, атмосферу співтворчості та співпраці, що забезпечить закріплення оригінальних способів здійснення професійної діяльності. (Лаврентьєва, Крупський, 2022, с. 46). Досліджуваний феномен безпосередньо пов'язано із реалізацією у вищій освіті положень компе-

тентнісного підходу, оскільки компетентність майбутніх фахівців передбачає освоєння на індивідуально-особистісному рівні нормативних вимог та правил відповідної професійної діяльності, узгодження таких вимог із індивідуальними особливостями кожного здобувача вищої освіти.

Важливою передумовою становлення та розвитку індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців є *врахування потенціалу цифровізації вищої освіти*. Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, схваленою Кабінетом Міністрів України (розпорядження від 23.02.2022 р. № 286-р) (Стратегія, 2022) цифровізація визнана глобальним мегатрендом, передбачено, що вітчизняні ЗВО, активно застосовуючи цифрові інструменти, мають перейти до нових цифрових моделей навчання та створити умови для забезпечення конкурентоспроможності освітньої та науково-дослідної діяльності.

Р. Гуревич наголошує, що «цифровізація в освіті спрямована на забезпечення безперервності навчання, а також його індивідуалізації на основі передових технологій використання в навчанні великих обсягів даних, віртуалізації, віртуальної та доповненої реальності, хмарних обчислень мобільних технологій та ін.» (Гуревич та ін., 2021, с. 24). Слушною є позиція науковця стосовно того, що «в освіті цифровізація спрямована на забезпечення безперервності навчання (lifelong learning), а також його індивідуалізації на основі технологій просунутого навчання (advanced learning technologies), які включають використання в навчанні великих даних (big data), віртуалізації, віртуальної та доповненої реальності (VR, AR), хмарних обчислень, мобільних технологій та ін.» (Там само).

У науково-аналітичній доповіді «Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи» наголошено, що «цифровізація освіти є

сучасним етапом її інформатизації, що передбачає насичення інформаційно-освітнього середовища електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний освітній простір. Вона має дві сторони: по-перше, формування цифрового освітнього середовища як сукупності цифрових засобів навчання, онлайн-курсів, електронного освітнього контенту, різноманітних цифрових ресурсів та сервісів; по-друге, глибока модернізація освітнього процесу, покликаною забезпечити підготовку людини до життя в умовах цифрового суспільства та професійної діяльності в умовах цифрової економіки» (Науково-методичне забезпечення, 2022, с. 9).

Серед напрямів розвитку цифровізації в освіті Р. Гуревич відзначає такі: «по-перше, це оснащення освітніх закладів якісним програмним забезпеченням, інформаційними системами, що забезпечують доступ до освітніх ресурсів; по-друге, це впровадження інформаційних (дистанційних) технологій, що передбачають опосередковану взаємодію здобувача освіти та педагогічного працівника; і, по-третє, онлайн-навчання (e-learning), що дозволяє організувати освітню діяльність та онлайн-взаємодію студента та викладача. Безумовно, розвиток цифровізації змінюватиме вимоги до здобувачів освіти, стимулюватиме становлення нових організаційних освітніх структур. Розгортання цифрових освітніх форматів передбачає разом із тим і комплексні зміни в архітектурі освіти, немінучі зміни звичних форм та методів навчання» (Гуревич, Коношевський, Опушко, 2022, с. 38).

Отже, використання цифрових технологій в освітньому процесі ЗВО забезпечує різноманітність можливостей та переваг: підвищення якості освіти, індивідуалізація освітнього процесу, формування здатності до

самоорганізації та самонавчання, розвиток навичок цифрової грамотності та цифрової компетентності загалом; діагностика якості освіти, створення цифрової копії установи, переведення навчального матеріалу в якісний цифровий формат; збагачення навчальних ситуацій цифровими даними та ін.

Формування індивідуального стилю професійної діяльності в умовах цифровізації освітнього середовища в університеті доцільно розглядати в таких напрямках: створення умов для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій у цифровому середовищі університету, забезпечення можливостей для індивідуалізації навчання в умовах дистанційної форми освіти, залучення студентської молоді до неформальної та інформальної освіти.

У ст. 10, п. 5 Закону України «Про вищу освіту» зазначено, що: «індивідуальна освітня траєкторія у закладі вищої освіти реалізується через індивідуальний навчальний план. На основі навчального плану у визначеному закладом вищої освіти порядку для кожного здобувача вищої освіти розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани на кожний навчальний рік. Індивідуальний навчальний план формується за результатами особистого вибору здобувачем вищої освіти ОК в обсязі, не меншому за встановлені цим Законом норми» (Закон України «Про вищу освіту»). Концепція індивідуальних освітніх траєкторій реалізується в сучасних університетах на основі індивідуального темпу вивчення освітніх компонентів в умовах дистанційного навчання, можливості доступу до навчально-методичного забезпечення різних освітніх компонентів на навчальних платформах, вибору елективних освітніх компонентів, залучення до неформальної та інформальної освіти, внутрішньої та міжнародної мобільності.

Теоретико-методичні аспекти забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії

здобувачів вищої освіти розглядають такі науковці, як М. Барна, Т. Коростіянець, І. Краснощок, В. Литвин, Л. Медвідь та ін. Так, В. Литвин відзначає, що така траєкторія – це обраний здобувачами вищої освіти «за власним бажанням і під власну відповідальність рух до досягнення, визначеного стандартом освіти, рівня професійної компетентності, що здійснюється при педагогічній підтримці та контролі, в процесі якого відбувається їх творча самореалізація, прояв і розвиток сукупності особистісних якостей, відповідно до індивідуального освітнього маршруту» (Литвин, 2021, с. 95).

У контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності відзначимо, що «індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти визначає персональний шлях реалізації його особистісно-професійного потенціалу, який він сконструював відповідно до своїх потреб та інтересів, мотивів, ціннісно-сміслових установок, здібностей та можливостей для досягнення важливих для нього освітніх результатів» (Литвин, 2021, с. 98).

Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії здійснюється на основі принципу індивідуалізації, відповідно до якого «викладач повинен знати і враховувати індивідуально-психологічні особливості студента, а також сукупність факторів, які можуть перешкодити йому успішно навчатися. До них належать реальний рівень знань, умінь і навичок, рівень розвитку студента, особливості процесів сприйняття, мислення, пам'яті, уяви, емоційно-вольових якостей, темп та особливості пізнавальної діяльності та багато інших показників готовності студента до навчання за спеціальністю або конкретною навчальною дисципліною» (Шевчук, 2021, с. 58). Певну роль у процесі навчання й поведінці студента відіграють також його темперамент, інтереси, здібності, ставлення до освітнього процесу, взаємини з викладачем, становище в колективі групи, стан здоров'я,

настрій. Викладачеві доводиться враховувати деякі особистісні особливості студентів, як-от: самолюбство, почуття власної гідності, самоповаги, самооцінки. Викладач має з розумінням ставитися до індивідуальних особливостей студентів і знайти шлях, як їх успішно використовувати (Шевчук, 2021, с. 58).

Побудова індивідуальної освітньої траєкторії в процесі навчання у ЗВО, як відзначає Г. Шевчук, має такі цілі: ефективно оволодіння навчальним матеріалом, розвиток практичних навичок, формування компетентностей; формування уявлень студента про його особисту роль як суб'єкта освітньої діяльності; оволодіння способами управління пізнавальною діяльністю та задоволення освітніх інтересів і потреб; розвиток когнітивно-комунікативних умінь оволодіння інформацією (здійснювати пошук, оцінювання, відбір, класифікацію, аналіз, синтез інформації); розвиток умінь самоконтролю та рефлексії, що дають змогу й надалі самостійно коригувати навчання за вибраною траєкторією; розвиток співпраці всіх учасників освітнього процесу (Шевчук, 2021, с. 60).

У межах індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до Закону України «Про вищу освіту» студенти можуть вибирати навчальні дисципліни, передбачені для рівня вищої освіти, що здобувається, а також для інших рівнів за умови погодження декана факультету. Обсяг вибіркових дисциплін становить не менше 25% загальної кількості кредитів ЄКТС (Закон України «Про вищу освіту», 2014). Освітні компоненти вільного вибору «розробляються викладачами ЗВО з метою задоволення освітніх професійних запитів здобувачів, посилення їх конкурентоспроможності та затребуваності на ринку праці, з урахуванням вимог стейкхолдерів, тенденцій розвитку держави і політики в галузі освіти» (Литвин, 2021, с. 96).

Для реалізації індивідуальних траєкторій навчання студентів необхідно використовувати можливості системи управління навчанням Moodle, яка, на думку Т. Саяпіної, В. Корольчука, Т. Волошиної та Є. Сидорук, «враховуватиме як рівень початкових та проміжних знань, так і навчальний стиль студента: аудіальний, візуальний, дігитальний, кінестетичний» (Саяпіна та ін., 2024, с. 160). При цьому функційні можливості Moodle дозволяють створювати різнотипний навчальний контент та відповідні інструменти оцінювання, «сприятимуть ефективному навчанню кожного студента з урахуванням його індивідуальних потреб та можливостей шляхом побудови індивідуальної траєкторії студента», «мають достатні інструментальні можливості для персоналізації та індивідуалізації різнотипного навчального контенту, можуть допомогти персоналізувати процес навчання, дозволяючи студентам вивчати теми навчальної дисципліни за власним темпом та їх індивідуальними особливостями та потребами» (Саяпіна та ін., 2024, с. 160, 162). Завдяки різноманітним інструментам та завданням, Moodle допомагає студентам розвивати навички самостійності, критичного мислення та самомотивації, надає можливість викладачам налаштовувати індивідуальні навчальні курси та створювати інтерактивні завдання та різнотипний навчальний контент, які враховують індивідуальні особливості та потреби сучасних студентів (Саяпіна та ін., 2024, с. 168–169).

Отже, онлайн-навчання у різних форматах дозволяє поєднувати індивідуальні та групові форми освітньої діяльності, створювати умови для індивідуалізації та персоналізації освітнього процесу за рахунок варіативності форм надання освітнього контенту, зворотного зв'язку, можливостей самостійного формування варіативного складника освітнього плану.

Індивідуальні особливості майбутніх фахівців, їхні потреби та професійні наміри як важливі складники індивідуального стилю професійної діяльності можуть бути реалізовані в процесі *неформальної та інформальної освіти*. Відповідно до Закону України «Про освіту» неформальна освіта – «це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій», інформальна освіта (самоосвіта) – «це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» (Закон України «Про освіту»). У межах навчальних планів підготовки майбутніх фахівців студентам доцільно пропонувати онлайн-курси різного типу, що представлені на платформах відкритих дистанційних курсів, наприклад, Prometheus, Coursera, EdEra, Duolingo, Udemu та ін.

Вибір конкретного курсу в межах неформальної освіти має враховувати особисті інтереси та вподобання студентів, усвідомлення необхідності формування додаткових професійних компетентностей, їхні амбіції щодо професійного вдосконалення та забезпечення конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Також зазначимо, що неформальна освіта – це не тільки здобуття нових знань та відповідних компетентностей, але й пошук нових форм навчально-професійної діяльності, нових ідей для натхнення та самореалізації. Крім того, з урахування того, що неформальна освіта зазвичай здійснюється за межами конкретного ЗВО, то для студентів вона надає можливість ознайомлення з іншим інтелектуальним середовищем, перевірки власного стилю навчання, спілкування в інших умовах.

Інформальна освіта (самоосвіта, участь у громадських та професійних об'єднаннях тощо) передбачає, по-перше, подолання освітніх втрат (але такі втрати мають усвідомлюватися людиною, що само по собі свідчить про достатній ступінь сформованості її індивідуального стилю діяльності); по-друге, створення умов для пошуку своєї ідентичності, виявлення особистої унікальності. Мережева активність студентської молоді також може розглядатися як форма інформальної освіти, пов'язана із пошуком середовища індивідуальної самопрезентації, самовираження та самореалізації. Така мережева інформальна освіта потребує від молоді ініціативності, вміння оцінювати власні дії та вчинки / висловлювання інших. Для сучасних студентів інтернет-простір є джерелом освітньої та професійної інформації, публічної комунікації. Відповідно, актуальним постає завдання ознайомлення майбутніх фахівців із формами та методами формування особистого бренду, професійного іміджу в цифровому середовищі, цифрової професійної комунікації

Висновки та перспективи подальших досліджень. Процеси глобалізації та цифровізації в сучасному суспільстві призводять до масштабних змін у галузі освіти, зумовлюють її орієнтацію на підготовку кадрів для цифрової економіки, розвиток цифрової компетентності як складника soft skills. Відповідно, нагальними постають питання впровадження змішаних (гібридних) форматів навчання на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, урахування психолого-педагогічних аспектів впливу цифровізації на розвиток особистості, залучення молоді до різних форм інтернет-комунікації. Формування індивідуального стилю професійної діяльності в умовах цифровізації вищої освіти, використання сучасних цифрових технологій передбачає увагу до індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти, його залучен-

ня до неформальної та інформальної освіти з метою врахування особистісних потреб та інтересів щодо соціального та професійного розвитку й саморозвитку, характеру мотивації, індивідуальних прийомів досягнення ефективності у професійній діяльності.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані із дослідженням теоретико-методичних засад формування особистого бренду майбутніх фахівців як складника індивідуального стилю професійної діяльності.

Література

Бугаєнко Т. В. Індивідуальність і стиль учителя фізичної культури : навчально-методичний посібник. Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. 84 с.

Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Опущко Н. Р., Ільніцька Т. С., Плахотнюк Г. М. Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. 2021. Вип. 62. С. 28–38. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-28-38>

Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII (редакція від 02.10.2021)). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій в умовах мережевого суспільства : монографія колективна / за ред. Л. В. Помиткіної, О. П. Хохліної. Київ : ТОВ «Альфа-ППК», 2019. 270 с.

Лаврентьєва О. О., Крупський О. П. Психолого-педагогічні засади формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія*. 2022. № 2. С. 41–49. DOI: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-2-24-4>

Литвин В. Індивідуальна освітня траєкторія здобувачів вищої освіти: контент-аналіз поняття, принципи побудови, форми та методи реалізації. *Молодь і ринок*. 2021. № 9 (195). С. 93–100. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.243899>

Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи. Науково-аналітична доповідь / В. Ю. Биков, О. І. Ляшенко, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий, Ю. І. Мальований, О. П. Пінчук, О. М. Топузов / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ, 2022. 96 с.

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с.

Саяміна Т. П., Корольчук В. І., Волошина Т. В., Сидорук Є. В. Реалізація індивідуальної траєкторії студента засобами Moodle. *Open educational e-environment of modern University*. 2024. № 16. С. 160–172. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.161>

Сергєєнкова О. П. Психологія індивідуальності фахівця освітньої сфери: монографія. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2011. 276 с.

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>

Шама І. П. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-технології : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2018. 20 с.

Шевчук Г. Й. Індивідуальна освітня траєкторія студента: суть і ключові аспекти організації. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 95. С. 56–61. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-95-8>

References

- Buhaienko, T. V.** (2018). *Indyvidual-nist i styl uchytelia fizychnoi kultury [Individuality and Style of the Physical Culture Teacher]*. Sumy: FOP Tsoma S. P. [in Ukrainian].
- Gurevych, R. S., Kademina, M. Yu., Opushko, N. R., Ilnitskaya, T. S., & Plakhotniuk, G. M.** (2021). Rol tsyfrovyykh tekhnolohii navchannia v epokhu tsyvilizatsiinykh zmin [The Role of Digital Learning Technologies in the Era of Civilizational Change]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 62, 28–38. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-28-38> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»** (vid 01.07.2014 r. № 1556-VII (redaktsiia vid 02.10.2021) [Law of Ukraine «On higher education» from July 7, 2014, No. 1556-VII (edition from October 2, 2021)]. (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu»** [Law of Ukraine «About of education»]. (2017). (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Pomytkina L. V., & Khokhlina O. P.** (Eds.) (2019). *Indyvidualnist u psykholohichnykh vymirakh spilnot ta profesii v umovakh merezhevoho suspilstva [Individuality in Psychological Dimensions Communities and Professions in a Network Society]*. Kyiv: TOV «Alfa-PIK» [in Ukrainian].
- Lavrentieva, O. O., & Krypskiy, O. P.** (2022). *Psykholoho-pedahohichni zasady formuvannia indyvidualnoho stylu profesiinnoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv [Psychological and Pedagogical Bases of Formation of the Future Specialists' Individual Style of Professional Activities]*. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii: Pedahohika i psykholohiia – Bulletin of Alfred Nobel University. Series: «Pedagogy and psychology»*, (24), 41–49. DOI: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-2-24-4> [in Ukrainian].
- Lytvyn, V.** (2021). *Indyvidualna osvithna traiektoriia zdobuvachiv vyshchoi osvity: kontent-analiz poniattia, pryntsyipy pobudovy, formy ta metody realizatsii [Individual Educational Trajectory of Higher Education Applicants: Content-Analysis of the Concept, Principles of Construction, Forms and Methods of Realization]*. *Molod i rynek – Youth & Market*, 9(195), 93–100. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.243899> [in Ukrainian].
- Kremen, V. H.** (Ed.). (2021). *Naukovometodychne zabezpechennia tsyfrovizatsii osvity Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy. Naukovo-analitychna dopovid [Scientific and Methodological Support of Digitalization of Education in Ukraine: State, Problems, Prospects. Scientific and Analytical Report]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Kremen, V. H.** (Ed.). (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine]*. Kyiv: KONVI PRINT [in Ukrainian].
- Sayapina, T., Korolchuk, V., Voloshyna, T., & Sydoruk, Ye.** (2024). *Realizatsiia indyvidualnoi traiektorii studenta zasobamy Moodle [Building an Individual Learning Path for Students Using Lms Moodle]*. *Open educational e-environment of modern University*, 16, 160–172. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.161> [in Ukrainian].
- Sergeenkova, O. P.** (2011). *Psykholohiia indyvidualnosti fakhivtsia osvithnoi sfery [Psychology of the Individuality of an Educational Specialist]*. Kremenchuk: PP Shcherbatykh O. V. [in Ukrainian].
- Shama, I. P.** (2018). *Formuvannia indyvidualnoho stylu profesiinnoi diialnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi vykorystannia keis-tekhnolohii [Formation of the Individual Style of Professional Activity of Future Teachers in the Process of Using Case-Technologies]*. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Starobilsk [in Ukrainian].

Shevchuk, H. (2021). *Indyvidualna osvithnia traiektoriia studenta: sut i kliuchovi aspekty orhanizatsii* [Student's Individual Educational Path: The Essence and Key Aspects of Organization]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*, 95, 56–61. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-95-8> [in Ukrainian].

Шама І. П. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців в умовах цифровізації освітнього середовища університету

У статті представлено сучасні наукові підходи до визначення поняття «індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх фахівців», сутнісні характеристики індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців та напрями його формування в умовах цифровізації вищої освіти.

З урахуванням сутності понять «індивідуалізація», «професійна індивідуальність» досліджуваний феномен розглядається як складник професіоналізації майбутніх фахівців на етапі навчання в закладах вищої освіти, що пов'язаний із необхідністю врахування особистісних можливостей та здібностей студентів, розвитку особистості засобами навчально-професійної діяльності.

Визначено основні напрями цифровізації вищої освіти. Розкрито потенціал дистанційної форми навчання (зокрема, на основі платформи Moodle) у забезпеченні індивідуальної освітньої траєкторії студентів, що передбачає врахування темпу та стилю навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, навичок самоорганізації та самоосвіти. Доведено значущість неформальної та інформальної освіти в контексті формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців.

Ключові слова: індивідуалізація, індивідуальний стиль професійної діяльності, майбутні фахівці, університет, циф-

ровізація вищої освіти, індивідуальна освітня траєкторія, неформальна освіта.

Shama I. The Formation of an Individual Style of Professional Activity of Future Specialists in the Conditions of Digitalization of the University Educational Environment

The article presents modern scientific approaches to the definition of «individual style of professional activity of future specialists» concept, essential characteristics of the individual style of professional activity of future specialists and directions of its formation in the conditions of higher education digitalization.

Considering the essence of «individualization», «professional individuality» concepts, the studied phenomenon has been examined as a component of future specialists' professionalization at the stage of study in higher education institutions, which is associated with the need to take into account the students' personal capabilities and abilities, the development of the individual by means of educational and professional activities.

The main directions of higher education digitalization have been defined. The potential of distance learning (in particular, on the basis of the Moodle platform) in providing an individual educational trajectory of students has been revealed. It suggests taking into account the pace and style of students' educational activity, self-organization and self-education skills. The importance of non-formal and informal education in the context of formation of an individual style of professional activity of future specialists has been proved.

Keywords: individualization, individual style of professional activity, future specialists, university, higher education digitalization, individual educational trajectory, non-formal education.

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

